

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

*(Br.) Hylkohuset
Nhm.*

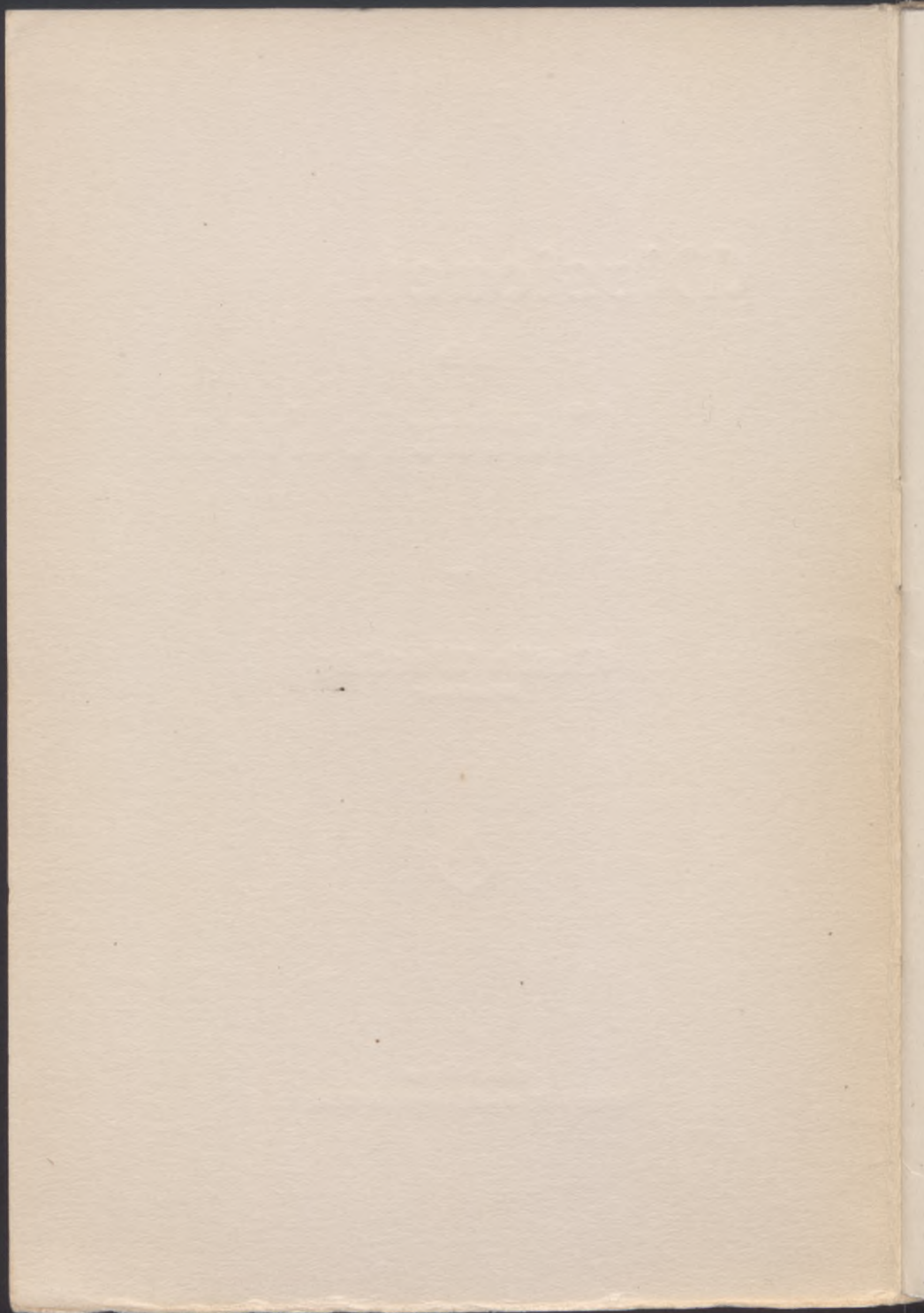
Missionen
och
Naturfolken

av

Martin Westling
Missionär

Stockholm
Svenska Missionsförbundets förlag

MISSIONEN
OCH
NATURFOLKEN

AV
MARTIN WESTLING
MISSIONÄR

STOCKHOLM
SVENSKA MISSIONSFÖRBUNDETS FÖRLAG

MISSION
IN THE FUTURE

Stockholm, Svenska Tryckeriaktiebolaget 1919.

Förord.

Det är de rätt ofta förekommande anfallen på missionen bland de »lyckliga naturfolken», som givit upphovet till utgivandet av denna lilla broschyr. Man borde ha rätt att vänta, att kunskapen om naturfolken och deras liv nu vore så pass stor, att sådana anfall vore omöjliga, men när de icke desto mindre förekomma, böra, synes det oss, missionens representanter icke tåga inför dem.

I föreliggande lilla skrift ha vi därför samlat en del uttalanden såväl om naturfolken och deras liv som om de märkliga och välsignelsebringande resultat, vilka missionen vunnit bland dessa folk.

Vår önskan är, att boken må bliva en hjälp för missionens vänner i Sveriges bygder till att kunna bemöta åtminstone en del av de ovederhäftiga anfall, som säkerligen icke skola upphöra mot missionen.

Martin Westling.

PREFACE

The first volume of this series, published in 1880, was devoted to the history of the United States. It was written for the purpose of providing a concise and accurate account of the events which shaped the nation, from its first settlement to the present day. The second volume, published in 1882, dealt with the political system of the United States, and the third volume, published in 1884, dealt with the economic system. The fourth volume, published in 1886, dealt with the social system, and the fifth volume, published in 1888, dealt with the intellectual system. The present volume, the sixth in the series, deals with the religious system of the United States, and is intended to provide a similar account of the religious life of the nation, from its first settlement to the present day. It is written in a similar style to the previous volumes, and is intended to be read by the same audience. It is hoped that it will be found as interesting and useful as the previous volumes.

Author: J. W. Alden

I.

MISSIONENS UNIVERSALITET.

Gören alla folk till lärjungar. *Kristus.*

Gud vill, att alla människor skola bliva frälsta och komma till kunskap om sanningen. *Paulus.*

För den, som läser den Heliga Skrift och låter den vara avgörande ifråga om missionen, kan det icke råda något tvivel därom att Gud icke skulle hava avsett hela världen, alla folk, då han säger, att han vill låta sin frälsning sträcka sig till jordens ända (Jes. 49: 6). Såväl i Gamla som Nya Testamentet hava vi Guds vilja i detta avseende tydligt uttalad. Redan till Abraham sade Gud: »I dig skola alla släkter på jorden varda välsignade.» Och ehuru Gud utvalde Abrahams efterkommande till att vara hans folk, släppte han aldrig tanken på de andra folken. När Guds tid kom, skulle han sända sin tjänare, om vilken han genom profeten sade: »Det är för litet för dig, då du är min tjänare att allenast upprätta Jakobs stammar och föra tillbaka de bevarade av Israel; jag vill göra dig till

ett ljus för hednafolken» (Jes. 49: 6). Detta och många andra liknande uttalanden såväl i psalmerna som i de profetiska böckerna äro såsom klart lysande stjärnor, vilka kasta sitt ljus långt fram genom tidevarven, vittnande för människorna om Guds kärleksavsikter.

När tiden var fullbordad, kom Guds tjänare med ljus och frälsning till världen. Han kom till sitt eget, och hans egna togo icke emot honom. Av den anledningen, att Kristus själv icke gick och predikade för hedningarna samt på grund av åtskilliga uttalanden av honom, särskilt till den kananeiska kvinnan (Matt. 15; Luk. 7) hava några dragit den slutsatsen, att tanken på hednamission var främmande för Jesus. Men vi ha dock i evangelierna en mängd uttalanden av honom, vilka tydligt nog visa, att Hans tankar också gingo till hedningarna. Det vore ju också en orimlighet att tänka sig, att Han, som talade om Guds kärlek till *världen*, och som sade, att liksom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bliva upphöjd, för att *var och en*, som tror på honom, skall hava evigt liv — att Han icke skulle hava tänkt också på hedningarna. Och när han sade: »Detta evangelium om riket skall bliva predikat i *hela världen* till ett vittnesbörd för *alla folk*» — skulle Han då hava kunnat underlåta att tänka på hedningarna? I många av sina liknelser talar han om hela världen och om andra folk än judafolket, och detta visar, att hans tankar äro universella.

Han dröjer emellertid till efter sin uppståndelse med att giva lärjungarna den stora, märkliga missionsbe-

fallningen (Matt. 28: 18—20; Apg. 1: 8). Lärjungarna hade då, vid Jesu död, gått igenom ett verkligt eldsprov, och de voro nu helt andra män, än de förut varit. Nu först kunde Herren lägga detta stora uppdrag i deras händer. Själva hade de säkert, lika litet som deras samtida judar, någon blick för hedningarnas plats i Guds rike. Men sedan de fått Herrens befallning, lydde de den, begynnande i Jerusalem och Judeen och sedan fortsättande till Samarien samt kringliggande hedniska länder.

Då Han, som med rätta kallas missionens Herre, säger, att evangelium om riket skall varda predikat till ett vittnesbörd för *alla* folk och när Han därför giver sina lärjungar *befallning* att göra *alla* folk till lärjungar, då förstå vi fullt väl, att Han icke gör något undantag för något folk, vore det än så långt bortkommet från Gud, än så djupt sjunket i hedendom, mörker och vidskepelse. Om Kristus, vår konung, hade sagt: prediken evangelium för alla folk utom för de lägst stående naturfolken; de böra alltid få stå kvar i samma ställning, för att kunna tjäna såsom material för vetenskapliga forskningar — då skulle vi, om än med förvåning inför ett sådant bud, dock hava respekterat det. Men budet är så klart och Guds vilja så tydligt uttalad i det ord, som vi sätta framför allt i världen, att det icke kan finnas rum för någon tvekan hos oss angående missionens universalitet.

En blick ut över världen i dag visar oss, att den kristna religionen är den universella religionen. Den passar för alla, för fattiga och rika, för bramaner

och parias, för asiater och afrikaner, för europeer och australnegrer, för grönländare och eldsländare. Ingen är så hög, att icke Kristus kan göra honom till en ödmjuk efterföljare, ingen så djupt nere i allsköns hedendom och slaveri, att Kristus icke kan upphöja honom och göra honom till en ny skapelse i sig.

Vi neka därför bestämt att lyssna till sådana röster, som ropa till oss att låta naturfolken vara. Han, som en gång skall döma folken med rättvisa, Han, som har givit sitt liv för världens frälsning — Han har bjudit oss att bringa frälsningens budskap även till naturfolken — och honom lyda vi.

II.

NATURFOLKEN.

I skönmålningar och i verkligheten.

»Den, som aldrig satt sin fot utom det europeiska eländet med sjukhus, idioter och självmord, kan ej föreställa sig, vilket lättande inflytande på själ och kropp denna omständighet medför att se friska och glada människor överallt. Inga skalliga hjässor, ingen puckelryggig, halt eller på annat sätt lytt plågar vårt öga. Inga dårhus synas till, ty överansträngda hjärnor finnas icke. Aldrig var ett skämt så tacksamt som bland dem. Rader av bländvita tänder öppna sig, och skrattet kommer från ofördärvade hjärtan. Intet nä-

ringsbekymmer trycker dessa skuldror. Även slavar gå raka, lediga och stolta. Intet brustet hjärta låter för-råda sig i dessa ögon, som likt bläckfläckar äro oge-nomträngliga för människokännaren. Ingen melan-koli har dragit sin outplånliga skugga över dessa an-sikten, ty de hava ju intet förflutet.»¹

»Där leva de ännu det härliga och fria liv, som deras fäder och förfäder levat, strikt moraliskt och efter oskrivna fäderneärvda lagar, vilka i många fall borde tjäna oss vita till mönster. De äro idealsocialis-ter, ty de äro alla bröder och dela ljuvt som lett. Sträng tukt och omutlig rättvisa råda i det nomadiska sam-hället. Giftermålet och äktenskapet garderas av de strängaste lagar, ty de äro grundläggande för rasens bestånd. Närskylda äro vid döden förbjudna att träda i intimare förbindelser. Ve den man, som förför en annans hustru. Ett vasst och i de flesta fall dödande spjut i ryggen blir enligt stammens enhälliga beslut nästa morgon hans straff. De svarta äro i sitt vilda tillstånd ett härligt och sympatiskt folk. Vål sant, att kannibalism och — enligt vår trånga uppfattning — hednabruk äro förhärskande. Men asch, vad be-tyder det. Voro ej en gång nordens första bebyggare under stenåldern människoätare? Alla raser ha på sin marsch uppåt mer eller mindre passerat kanni-balens stadium.»²

¹ C. R. Håkansson: »Kristendomen i civilisationens tjänst i Konoo», sid. 12.

² Eric Mjöberg: »Bland stenåldersmänniskor i Queenslands vildmarker», sid. 358.

Icke sant! då man läser dessa skildringar om naturfolk i Afrika och Australien, kan man tro sig, om man ej fäster sig vid kannibalismen, hava återfunnit det förlorade paradiset! Det blir ju rent av lockande att för alltid flytta över dit, där det endast finnes »friska och glada människor överallt, där inga näringsbekymmer trycka, där inga brustna hjärtan finnas, där sträng tukt och omutlig rättvisa råder, och där alla som bröder dela ljuvt och lett!»! Är allt detta sant — ja, vore det då icke vars och ens plikt att på alla sätt arbeta på att komma bort från »det europeiska eländet med sjukhus, idioter och självmord» och återförsätta den civiliserade världen på naturfolkens ståndpunkt? Visserligen äro hednabruk förhärskande och på sina håll även kannibalism — »men asch, vad betyder det!» utropar man.

Vi skola i det följande för att illustrera ovanstående skönmålningar giva några verklighetsskildringar från naturfolkens dagliga liv och därvid icke uteslutande uppehålla oss vid folken i Kongo och Australien utan lämna skildringar även från andra naturfolk.

Men dessförinnan vilja vi för undvikande av missförstånd eller misstolkningar gärna erkänna, att, då man jämför naturfolken med de civiliserade folken, finner man hos de senare mycket, som visst icke berättigar dem att förhäva sig. Då det gäller hjärtats kultur, stå många civiliserade människor knappast framför de lägst stående naturfolken. Oerhörda grymheter begås även bland civiliserade folk, men grymhet betraktas där som grymhet. Den allmänna opinio-

nen reagerar inför den, och lagen bestraffar den. Massmorden i Ryssland och massakrerna på judar och armenier väcka ju avsky i hela den civiliserade världen. Och vem vill säga, att denna känsla av avsky icke är en följd av Kristi läras förkunnande under århundraden? Att det på det moraliska livets område i de civiliserade länderna råder en förskräcklig slapphet, är tyvärr också sant. Sedlighetsbrott av olika slag äro mycket vanliga, likaså stölder. Men ännu finnes det stora skaror bland de civiliserade folken, som betrakta och bedöma dessa brott som omoraliska och därför djupt beklaga dem. Bland naturfolken åter stämplar man av opportunitetshänsyn stöld, äktenskapsbrott och dylikt såsom straffbara handlingar men utan att *moraliskt* fördöma dem. Den ena gången bestraffas en stöld, en annan gång prisas den som tecken till slughet. Under vissa omständigheter blir en äktenskapsbrytare uppäten, nämligen om han är fattig och icke har några mäktiga släktingar, som skydda eller friköpa honom. Men det hindrar icke, att skörlevnad anses som en manlig dygd¹. Vi hava med detta velat säga, att allt icke är bara mörker hos naturfolken och allt bara ljus hos de civiliserade. Men att livet för naturfolken icke ter sig så ljust, som man kan tro, då man får läsa, vad en del ytligt betraktande och tänkande iakttagare hava skrivit och sagt, det skall visas i det följande.

Ett par av de mest framträdande kännetecknen på

¹ Joh. Warneck: »Evangelii Livskrafter», sid. 87.

de andedyrkande naturfolken är den stora *vidskepelse*, som de alla äro slavar under. Till denna vidskepelse får räknas tron på andar, tron på medicinmännens förmåga att kunna bota sjuka, att kunna uppdagat troll, som äta den sjukes själ, att kunna framkalla regn och torra, upptäcka tjuvar o. s. v. Det är ej svårt förstå, att denna vidskepelse skall alstra en mycket hög grad av fruktan. Det är också det enstämiga vittnesbördet från alla, som ingående studerat naturfolkens tanke och känsloliv och således icke endast sett på deras bländvita tänder och lyssnat till deras skratt, att de behärskas utav fruktan, och att därför ingen sann livsglädje kan uppspira hos dem. En hel by flyttas till en annan plats, om det spökar i ett hus. Kvinnor kunna gå en hel natt och skramla med en bjällra för att skrämman bort andar, som vilja skada skörden på hennes fält. Avgudabilder med knivar i händerna sättas i husen för att skrämman bort andar, som vilja oro de sovande under sömnen. En australneger, som är ensam, riskerar att möta en ande och därmed också en olycka.

Denna vidskepelse är också orsaken till många *grymma seder och bruk*. Dr. W. H. Leslie i Kongo berättar om en hövding, som kom till honom för att få en sjuk hand botad. Doktorn, som först trodde det vara nödvändigt att amputera handen, lyckades rädda den. Hövdingen berättade då, att han hade dödat trettio av sina undersåtar, emedan han trodde att de »åto» hans hand.¹ Bland australnegrerna, där, enligt d:r

¹ The Baptist Missionary Magazine, Maj 1894, s. 147.

Mjöberg, sträng tukt och omutlig rättvisa råda, och där alla äro bröder, som dela ljuvt och lett (se föreg.), är det brukligt, att om en medicinman obehagligt utnyttjar sitt inflytande över himmelens makter, så att han ställer till med för mycket regn eller förödande tordön, gör stammen sig av med honom på ett radikalt sätt. Han dödas helt enkelt, genom att man slår honom i huvudet med ett större träsvärd.¹ Broderligt och rättvist i sanning! När skildrare av naturfolkens liv komma in på detta kapitel, så tvingas de att motsäga sina egna skildringar om dessa folks »lyckliga naturliv». Så måste kongofararen Håkansson i sitt förut anförda arbete tala på ett helt annat sätt om folkets »lycka», när han skall skildra ett giftprov i Kongo. Så här låter det då. »Den sålunda av medicinmannen utpekade personen anses äta den sjuke invärtes, äta hans själ, och för denna anklagelse måste han undergå giftprovet. Detta prov, som på vissa trakter användes mycket flitigt, brukas vid alla möjliga olyckshändelser och ej allenast vid dödsfall för att bevisa en persons oskuld. Så snart en hövding dör, darrar i själva verket hela byn» (Jämför härmed: »glada människor överallt; ingen melankoli har dragit sin outplånliga skugga över deras ansikten; även slavar gå raka, lediga och stolta»!) »Ingen är säker. Själva saken, såväl som det inflytande, den måste hava på dessa människors själsriktning och hela andliga liv, är ett ok, ett fasansfullt ok, som de pålagt sig själva, men som ingen vågar kasta av. Vem skall göra det?»

¹ Eric Mjöberg: Anf. arb., sid. 389.

(Och författaren svarar, förståndigt nog:) Kristen-
domen.¹

Här ett exempel på ett av dessa förr så vanliga giftprov i Kongo. En person har dött i närheten av Kingoyi missionstation, och en kvinna har blivit utpekad såsom den där varit orsak till hans död. Hon skall genom giftet prövas, om hon är skyldig eller ej. Själv vet hon sig ej hava gjort något, som förorsakat personens död, och därför tror hon, att provet skall utfalla lyckligt. Kan hon kräkas upp giftet, som hon skall dricka, är hon oskyldig. Men hon gör det icke. Hon tvingas att dansa i allt hastigare tempo, och runt omkring hoppar en rasande, skrikande människohop i takt med trummornas ljud. Slutligen faller den stackars kvinnan medvetslös omkull, avgudaprästen rusar fram, sätter en kniv i bröstet på den ännu levande varelsen, tar ut en del brosk mellan revbenen och håller upp det för den vidskepliga hopen och säger: Se här är beviset för hennes skuld.

»Avgörandet av ett trolldomsbrott genom giftprov åstadkommer alltid den största upphetsning. Den i vanliga fall fredliga och skämtsamma infödingen blir då rasande som ett vilt djur; sak samma om anklagelsen gäller hans bror eller syster, hans fader eller moder. Han ser i den anklagade endast en »ndoki», och blott detta ord är tillräckligt att bringa hans lättörda temperament i svallning. En gång försatt i denna sinnesstämning, är han en demon, som utan ringaste känslor för andras lidande, dansar av förtjusning om-

¹ C. R. Håkansson: Anf. arb., sid. 16.

kring sitt av kval självande offer. På den för gift-drickandet bestämda dagen är hela byn i uppståndelse; man hör ett surr som från en stor bikupa. Trummorna slås, och överallt sladdras och pratas. Snart börjar dansen omkring de anklagade, som skola dricka giftet. Mitt i ringen befinner sig tillsammans med dessa den hemskt utstyrde och målade avguda-prästen. Den vilda dansen avbrytes plötsligt av ett skri, som samtidigt höjes av alla de upphetsade människorna — giftet drickes nu, och på nytt börjar häxdansen. Allt hastigare slås trummorna, allt högre ljuder den vilda sången. De svettdrypande, nakna figurerna, målade i fantastiska mönster i gul och röd färg, vrida sig i krampaktiga rörelser, och med de blodsprängda ögonen och förvridna anletsdragen likna de mer onda andar än människor. Ånyo höjes ett enstämmigt tjut — ett av offren har kastat upp giftet; han är räddad, ehuru svag och darrande i alla lemmar. Ännu finnes dock en kvar; stönande ligger han på marken, hans lemmar äro förlamade, magen har svält upp, så att det ser ut, som om den skulle brista. Dansen blir allt vildare och skränet förfärligare. Mannen är livdömd. Flämtande ligger han fortfarande orörlig, och giftet stannar kvar i kroppen. Han är »ndoki», och med detta ord på läpparna störta män och kvinnor med knivar och tillhyggen löst på den olycklige, som inom ett ögonblick är sönderhackad och skuren i stycken av den till galenskap upphetsade hopen.»¹

¹ P. Möller, G. Pagels, E. Gleerup: »Tre år i Kongo», Del I, sid. 384.

I Nigeria hälldes kokande palmolja över de utpekades händer, och om blåsor uppstodo, förklarades de skyldiga. Men även giftprovet användes. Vanligt var, då någon blev sjuk eller dog, att flera personer, fria såväl som slavar, utpekades och fingo undergå proven, och det väckte mycken obarmhärtig munterhet, då offren vred sig i dödsångest och deras huvuden avhöggos.¹

Ibland brännes offret, upphängt över elden, och ibland kastas det i någon flod. Är offret en moder med ett litet barn, får barnet göra modern sällskap. Innet förbarmande finnes. De, som överleva giftprovet bliva mer eller mindre fördärvade för hela livet. Bland zuluerna i Syd-Afrika erkände den »utfluktade» sig skyldig för att slippa tortyr. Nekade han, brändes han med glödheta stenar, överhöljdes med myror eller skorpioner, vilkas bett förorsakade en så olidlig pina, att han antingen bekände eller dog. Erkändes brottet, dödades både han själv och hela hans familj.²

Något av det hemskaste ifråga om människooffer bland naturfolken är det *massdödande, som sker vid begravningar* av framstående personer. Om denna sak berättar negerbiskopen Samuel Crowther följande från Ohambele i Nigerområdet, Väst-Afrika.

»En gammal rik kvinna dog och blev begravnen. När graven var grävd, fasttogos två kvinnliga slavar, vilkas ben sönderslogos med klubbor. Därpå nedlades

¹ W. P. Livingstone: *Mary Slessor*, sid. 62.

² Anton Karlgren: »Svenska Kyrkans Mission i Sydafrika», sid. 70.

de — ännu levande — i graven, där deras härskarinna förut blivit lagd, och överskyldes för en tid. Två andra kvinnliga slavar fasttogos därefter och ikläddes vackra kläder och prydnader. Under två dagar leddes de sålunda utpyntade omkring i staden för att visa, vilka tjänare, som skulle ledsaga den rika matmodern till andarnas land. Därefter fördes de olyckliga till graven, där deras lemmar krossades med klubbor. De nedlades därpå och övertäcktes med jord. Vi kunna endast föreställa oss de olyckliga offrens känslor. Några kristna infödingar försökte att rädda dessa två kvinnor genom att erbjuda en stor lösesumma, men detta lyckades ej.»

Naturfolken tro, att en människas ställning i andarnas värld avgöres av hennes sociala ställning i detta livet. Det är denna tro, som ligger till grund för detta grymma bruk. För att en hövding skall få sin hövdingvärdighet även i andarnas rike, måste han, då han kommer dit, vara åtföljd av flera hustrur och slavar. Mary Slessor berättar från Nigeria, att, strax innan hon kom till Okoyong, hade en icke särdeles rik hövding dött, och på samma gång som han begravdes även åtta slavar, åtta slavinnor, tio flickor, tio gossar och två fria hustrur utom de män och kvinnor, som dött på grund av giftprovet.

Den svenske löjtnanten Georg Pagels ger följande skildring från övre Kongo.¹ »De vildaste orgier pågå uti den dödes by före och under dessa begravningsce-

¹ P. Möller, P. Pagels, E. Gleerups: Anf. arb., Del II, sid. 69.

remonier. Gevär avfyras — skottens antal beror på den dödes rang — trummorna gå natt och dag under flera dygn, liksom även dansen och skriket. Under dessa festligheter anställas alltid libationer (= drick-offer), vilket gör, att hela sällskapet, män, kvinnor och barn äro druckna. Den dödes kvinnor gå omkring uti byarna tjutande och gråtande, så att man skulle kunna tro dem nedtryckta av en gränslös sorg. Detta är dock ingalunda fallet. Allt är endast ceremoni.»

»Det ohyggligaste, man i allmänhet kan komma att bevittna, är de stora avrättningar, som alltid äga rum efter en hövdings död. Antalet offer är beroende på den dödes samhällsställning. Undantag från regeln göres blott i den händelse, att den döde varit skuld-satt, i vilket fall slavarne säljas till betäckande av skulderna. Ofta tager man för dessa blodsoffer ej slavar från den dödes by, utan man köper andra för att avliva.»

»De slavar, som skola offras, bindas genast efter sin herres död för att hindra dem från att rymma, vilket dock synes vara en överflödig försiktighet, då helt säkert en dylik stackars livdömd ej skulle finna en fristad på annan plats än hos den vite. Slavarne synas gå till exekutionen med ett märkvärdigt dödsförakt eller kanske snarare en djurisk likgiltighet. Vid dessa avrättningar har vilden tillfälle att lägga all sin djuriskhet i dagen. Om offren äro män, dödas de oftast genom halshuggning; kvinnorna krossas genom slag med träklubbor eller dränkas.»

»Halshuggningen tillgår så, att öffret sättes på en ställ-

ning (vanligen en till behöfelig höjd avhuggen bananstam) med armar och ben hårt sammanbundna, så att han ej kan röra en led. Därefter börja de ohyggliga ceremonierna med dans omkring offret, varvid männen med sina spjut eller knivar måtta åt hans huvud eller andra delar av kroppen, allt under utförande av det gräsligaste oljud. Detta oväsen, varunder pombe (en rusgivande dryck) och palmvin förtäras i myckenhet, fortfar stundom flera timmar, varefter bödeln, festligt smyckad, uppenbarar sig för att giva den arma varelsen nådestöten. Hans ögon förbindas nu; trumningen, skriket och dansen upphöra. En uti jorden neddriven stång fastgöres vid offrets huvud så, att halsen utdrages till en onaturlig längd, varefter den blanka kniven äntligen med ett snitt skiljer huvudet från kroppen. Det förra slungas av den böjda, spända stången högt i luften, varefter det sparkas och rullas över hela platsen. Blodet uppsamlas av åskådarna, som smeta sig därmed uti ansiktet och över sina nakna kroppar samt pocka på nästa offers omedelbara framförande, varefter det hela upprepas.»

På Fidjöarna var det brukligt, då någon man av betydighet dog, att alla hans hustrur stryptes och begrovos med mannen. Om modern levde, fick hon samma öde; och det var äldste sonens skyldighet att se till att både hans mor och mormoder blevo strypta. Mera avlägsna kvinnliga släktingars liv sparades, men de måste för att uttrycka sin sorg såga av ett finger led efter led. Vid ett tillfälle, då en stor hövding dött, försökte en missionär påverka äldste sonens bättre

känslor för att hindra det ohyggliga kvinnomördandet. Då han kom fram till platsen, hade två kvinnor redan avlivats. Han bad mannen så bevekande att avstå från vidare mördande, men ehuru mannen syntes rörd, ville han det icke. »De bliva endast fem», sade han, »men om ni missionärer icke varit, skulle många flera hava fått följa min fader.» Missionären fortfor att bedja, även medan de tre kvinnorna fördes in och dödades på det vanliga sättet. De fingo knäböja på golvet; ett starkt snöre sattes om halsen, och detta drogs till allt mera och mera, tills livet flytt.

Dessa ohyggligheter förekomma icke överallt bland naturfolken. I Australien synes man vid dödsfall nöja sig med den vanliga ömkliga klagolåten. Dock kunna understundom såväl kvinnor som män såra sig i låret med hjälp av stenskårvor.¹ Ibland kan dock en hövding, då en hans hustru eller ett barn dött, låta en slav levande följa den döde åt.

En annan anledning till människooffer vid begravning är, då (i Kongo) en moder med ett dibarn dör. Finnes ingen syster eller annan nära anförvant, som vill taga sig an det lilla barnet, vet man sig ingen annan råd med det, än att låta det åtfölja moderns lik i graven. En till kristendomen omvänd man i Kongo berättade ett dystert ungdomsminne. Hans mor hade dött och efterlämnat en liten flicka, som ännu diade. Ingen ville ta den lilla och giva henne mat. När moderns lik var nedlagt i graven, kastades den lilla flickan efter, och det sista, ynglingen såg av sin syster,

¹ Eric Mjöberg. Anf. arb., sid. 540.

var de små armarna, vilka sträcktes upp mot dem, som kastade ned jord för att fylla graven. Sådana barnamord voro förr mycket vanliga. På andra håll i Afrika utsattes alltid slavinnornas barn att dö svält-döden eller att uppätas av vilddjuren, om modern dött.

Människooffer till avgudarna hava också förekommit. Konung Pomare på Vänskapsöarna lär sålunda under sin 30-åriga regering hava offrat icke mindre än två tusen människor till sina avgudar.¹

Barnamord av andra anledningar äro också vanliga bland naturfolken. I Nigeria dödades alltid tvillingar. Det ansågs, att en ond ande måste vara far till det ena barnet, och att modern hade gjort sig skyldig till något svårt brott. Så snart tvillingarna voro födda, bröt man ryggen av dem och stoppade dem i ett dryckeskärl, vilket fördes ut ur huset genom en särskild för tillfället gjord öppning. Ibland kunde de stoppas levande i krukkan. Modern bortjagades från byn och fick tillbringa sitt återstående liv i vildmarken.² Om en viss tand kom fram före andra i munnen eller om en tand var framkommen, när barnet föddes, så var detta anledning för den vidskeplige fadern att döda barnet. I Queensland bestämmer modern över barnens liv. Hon kan sålunda döda det efter framfödandet, om det under fosterlivet förorsakat henne plågor och besvär. Vanskapta barn dödas oftast. Ett kraftigt slag i hu-

¹ James S. Dennis: *Christian Missions and Social Progress* I, sid. 159.

² W. P. Livingstone: *Anf. arb.*, sid. 43.

vudet eller ett tryck med foten på bröstet gör ett slut på den lille.¹

Ett annat ohyggligt bruk bland en del naturfolk var *människoätandet*. Man står frågande och spörjande inför detta i en civiliserad människas ögon råa, ja vanvettiga bruk. Men man har trots sig förstå, att det ej uppstått av lusten att ta hämnd på en fiende eller av någon förvänd smak, liksom icke heller av brist på animaliska födoämnen. Det synes vara själva den animaliska religionen, som är upphovet till detta bruk. För att komma i besittning av en död persons andliga eller kroppsliga egenskaper, styrka, mod etc., har man förtärt en eller annan kroppsdel av den döde eller dödade. Därvidlag har man visst icke inskränkt sig att äta sina dödade fiender utan även liken av vänner och fränder. Fangfolket i Väst-Afrika begrava icke sina döda utan äta i stället upp dem. Zulufolket anser modet sitta i gallan, och den, som dricker en slagen fiendes galla, får hans mod. Blod drickes med begärlighet. Från denna ursprungliga orsak till människoätandet har det sedermera inom ett flertal naturfolk utvecklats till ett passionerat begär efter människokött och människoblod. På Fidjiöarna kunde män skryta över att hava förtärt ett hundratal av sina medmänniskor och av dessa även nära släktingar. Tvenne modiga kvinnliga missionärer lyckades en gång på en av dessa öar rädda fem kvinnor från det sorgliga ödet att bliva uppätta. Fjorton kvinnor voro selsatta med att fiska vid stranden, då de överraska-

¹ Eric Mjöberg: Anf. arb., 392.

des av konungens utskickade män och fördes bundna inför honom. De två missionärerna fingo höra härom och skyndade till konungens bostad. Nio kvinnor voro då redan dödade och lagda i grytorna, men de fem återstående blevo på missionärernas enrägna böner skonade till livet och lössläppta. Alla dessa kvinnor hörde till konungens folk. Otaliga vita sjömän från strandade fartyg hava på dessa öar blivit dödade och uppätta. Bland batakerna på Sumatra brukade man vid kannibaliska måltider skära ut ett stycke kött ur människoffrets ännu levande kropp och steka det framför hans ögon.¹

Understundom har man offrat människor av skäl, som för en utomstående äro svårare att förstå. Dock ligger säkert även bakom dem vidskepliga föreställningar, vare sig det nu är fruktan för något ont eller hopp om att något gott skall komma därutav. Bland en del av Australiens urinnevånare var det sed, att, då en person inom en stam dött, måste hans stambröder döda en person inom en annan stam för likhetens skull.² På de ovan nämnda öarna kunde förr knappast något av större vikt företagas utan offer av människoblod. Om en krigskanot skulle dragas ned till vattnet, skulle detta ske över de på marken utsträckt kropparna av levande män och kvinnor, vilka alltid därvid blevo stympade eller sargade och ofta krossade till döds under utförandet. Då en framstående mans hus skulle byggas, grävdes djupa hål för de träpelare,

¹ Joh. Warneck: Anf. arb., sid. 129.

² James S. Dennis: Anf. arb., sid. 159.

som skulle uppbära huset. I vart och ett av dessa hål kastades en man ned, och männen måste stå där och omfamna pelarna, under det hålen fylldes med jord över deras huvuden. Konung Mtesa i Uganda gav ibland order om stora massakrer på människor i sitt rike. I en sådan massaker dödades på en dag 2,000 personer. Offren brändes levande. Innan de kastades in i elden, fingo många sina ögon utstungna, näsan och öronen avskurna eller senorna från armarna eller låren utdragna och rostade framför sina ögon. Batakerna bruka, berättar Warneck, åt en fiende giva inblandat i tobak ett gift, berett av små fina hår av en larv. De små håren fastna i halsen, och det arma offret måste under loppet av några veckor hosta sig till döds.

Straff för gjorda brott eller förseelser äro ju också oftast mycket omänskliga och grymma. I Australien brukade man fordom straffa en otrogen hustru genom att placera glödande aska på hennes mage. I värsta fall dödades hon.¹ I Kongo bruka barn straffas genom att upphängas i taket eller läggas på en hylla under taket, under det man eldade starkt under dem, eller ock strödde man av den starka Kongopeparen i deras ögon. Ett särdeles grymt straff drabbade den, som brutit marknadslagarna. Han dödades utan förbarmande. Vid soluppgången leder man den dödsdömde till torgplatsen. »Händerna äro bakbundna, och omkring halsen har han ett rep. En stor människoskara är med för att taga del i avrättnings-

¹ Eric Mjöberg: Anf. arb., sid. 390.

ceremonien. Då de kommit fram till platsen, börja trummorna röras och den vid alla viktiga tillfällen obligatoriska dansen börjar. Trummandet blir allt häftigare och dansen allt vildare. Man kan knappast tro, att det är mänskliga varelser. Men nu äro alla lidelser lössläppta. Den dödsdömde måste också dansa. Men dödsängesten präglar hans drag och frossbrytningar genomila hans kropp. Slutligen upphör både musiken och dansen. Det stackars offret bjudes att äta och dricka, innan han stiger ned i skuggornas värld. Hans aptit är dock icke stor. Med en dyster, frånvarande blick skådar han omkring sig. Efter en stunds förlopp börja trummorna åter att röras, och dansen trådes vildare än förut. Några män linda nu in mannens huvud och hals i tyg. Han stönar och klagar, men grymheten har inga medlidsamma öron. Nu bäres han till graven, en nära två meter djup håla. Trumslagarna kasta sina trummor, och alla rusa till graven, i vilken den dödsdömde bindes vid en påle i upprättstående ställning. Allt hopp om räddning är utelykt, men ändå ropar han av alla krafter: nåd, nåd, nåd! Men ingen räddande hand sträckes ut för att hjälpa honom, utan i stället hagla källprapp och stannar över hans nakna, blödande kropp. Snart är graven fylld med jord. Hans strid är slut. Därefter spetsar man en stör av ett trädslag, som lätt slår rot, och driver den genom den dödes huvud och bål ned till graven botten.»¹ På marknadsplatserna i Nedre Kongo

¹ A. Walder: »Växlande bilder». Kongoskildringar, sid. 111, 112.

växa mängder av träd, som vuxit upp ur kropparna av levande begravda människor.

Där intet av den allmänneliga kärleken finnes och ingen aktning för människovärdet, där blir *behandlingen av gamla och sjuka* därefter. I Kongo lämnas den sömnsjuka ofta utan mat och vård att dö. Missionärer hava utanför byarna funnit sömnsjuka vid liv, men halft uppätta av myror, maskar och andra kryp.

Missionär Grahn berättar från Musana i Franska Kongo om en smittkoppsepidemi, som rasade därstädes. Om behandlingen av en del sjuka berättade de svarta följande för missionärerna, dock utan att dessa kunna bestyrka sanningsenligheten därav. »Om sjukdomen tog den vändningen, att kopporna svartnade eller »slogo in», så ansågs den sjuke för »ndoki», varför de, som kunde, slogo honom på det mest upprörande sätt, tills livet nästan flytt. Därefter togs han ut på byplatsen, där de sköto ett skott i vardera ögat, varefter huvudet skars av och alltsammans brändes upp. Att de sköto i ögonen gjordes med den tanken, att ögonen skulle totalt tillintetgöras, så att han ej sedan skulle kunna »gå igen» och skaffa någon annan person sjukdomen. Det var många, som på så sätt togos av daga, enligt vad som berättades efteråt.» Missionär Grahn säger, att han sett kvarlevor av sådana, som bränts, och att han tyckte sig förstå, att de dödade voro sådana, som på grund av sin rikedom eller av andra orsaker sågos med oblida ögon av avgudapräster.

Doktor Mjöberg säger i sitt förut anförda arbete, att de gamla kvinnorna få reda sig bäst de kunna. »Det är ett dystert öde, de gå till mötes hand i hand med den framskridande åldern. Då de blivit så ålderstigna, att de blott kunna släpa sig fram, lämnas de ej sällan bakom den vandrande skaran och dö av svält.» Seden bjuder nog på många håll att visa de gamla, även kvinnorna, en viss vördnad, men till att hjälpa dem i sjukdom och betryck räcker ej seden till. Medlidande finnes ej.

En av naturfolkens största förbannelser har varit *slavhandeln och slaveriet*. Visserligen är den afrikanska slavens sociala ställning ungefär densamma som den fries, men han är dock sin herres egendom, med vilken denne kan handla efter behag. I det föregående har ju också blivit visat, vilket ringa värde en slavs liv har. Skall han däremot säljas, vill naturligtvis hans herre hava bra betalt för honom. För slavens gärningar göres hans herre i allmänhet ansvarig på så sätt, att han får betala ådömda böter. Men över slavens liv bestämmer hans herre. Då författaren till denna skrift år 1906 vistades på Nganda missionsstation i Kongo, hände sig i en by på fem timmars avstånd från stationen, att hövdingen där dödade fyra av sina slavar och sönderstyckade deras kroppar i lika många delar, som han hade byar i sitt hövdingedöme. Dessa kroppsdelar sände han så, en till varje by, för att ingiva respekt för sig hos folket.

Mary Slessor berättar från Nigeria om en slav, till vilken en hövdings förrymda slavhustru gått in i för-

bifarten. Slaven dömdes till döden, ehuru intet ont kunde läggas honom till last. Vidskepligt beskyldes han för att hava satt tanken att rymma i flickans huvud. På fröken Slessors frimodiga och enträgna bön att skona mannens liv beslöts, att det skulle sparas. Men slaven belades med bojor, lämnades utan föda, piskades och stympades, för att trolldomen skulle drivas ur honom. Han förvandlades till en blödande massa kött, och runt omkring honom sutto kvinnorna fullständigt känslolösa för hans gräsliga kval.

Rörande de moraliska och *sedliga begreppen* bland naturfolken giver Warneck i »Evangeliï Ligskrafter» en riktig och träffande framställning. »Sedlighetsbegreppet saknas eller är åtminstone förkrymt. De besitta en *sed*, en rätt, en fastslagen tradition, men ingen sedlighet. Det finnes inga sedliga normer; de sakna icke begreppet tillåtet eller förbjudet men väl begreppet gott och ont. Eftersom systematisk själviskhet är erkänd lag, låter ingen sitt förhållande till sina medmänniskor regleras av hänsyn. Var och en är sin egen lag. Gott är för animisten (= andedyrkaren) det, som själen kan draga nytta av; hänsyn till nyttan bestämmer alla hans förhållanden. För den fattige och förtryckte är därför allt rätt, som icke bringar honom i strid med de maktägande. För den mäktige däremot, som besitter en stark själ, är allt tillåtet. Det finnes blott *en* skranka, som respekteras av de maktägande. Det är förfäderna, som avundsjukt övervaka de av dem på sin tid iakttagna eller införda sederna. Men dessa seder hava ingen sedlig betydelse. Seden för-

bjuder den ene att stjäla men uppmanar den andre därtill.»

»Även den vitt utbredda okyskheten är en följd av de animistiska tänkesätten. Att få barn är absolut nödvändigt för välbefinnandet såväl i denna som i den tillkommande världen, sak samma på vad sätt. Den, som icke har några med sin hustru, ser sig därför tvingad att taga ännu en eller flera hustrur. På detta sätt urskuldask månggifvet. I Toba är en flicka, som har ett barn, mer eftersträfvad än andra, emedan hon bjuder garanti för avkomma.»

I Kongo äro änkor, som fött barn, av samma anledning eftersträfvade. I Australien medgivas de unga flickorna i allmänhet en rätt stor grad av sexuell frihet före giftermålet. På Borneo ställes okyskheten i den religiösa kultens tjänst. På vissa håll i Australien behandlas kvinnor, som professionellt hänge sig åt otukt, med förakt och gå under ett särskilt namn, men detta icke av moraliska utan av andra skäl.

Bland naturfolken florerar *månggifvet*. Detta förhållande är nog till att förklara, hurödant äktenskapet och familjelivet skall gestalta sig bland dessa folk. Det är redan i det föregående påpekat, att anledningen till månggifvet ofta är barnfrågan. Men även om mannen får barn med sin första hustru, är han oftast icke nöjd med en. Kan han skaffa sig flera hustrur, får han större anseende, och det kan även en primitiv hedning fika efter. Ju flera hustrur en man har, desto större anseende har han. Hustrun synes ej heller ha något emot att få medhustrur. Detta är i synnerhet

fallet bland stammar, där hustrun får helt och hållet draga försorg om familjens uppehälle. Detta blir naturligtvis lättare för flera hustrur än för en. I allmänhet intar kvinnan en socialt mycket bättre ställning bland naturfolken, än man skulle kunna tro. Hon har ofta rätt mycket att säga till om i samhället. Men å andra sidan är hon på många håll den, som får träla och arbeta mest. Hon får vara mannens lastdjur. Gå man och hustru någon gång tillsammans och ha något att bära, är det hustrun som bär bördan. Även om bördan är tung och hustrun sjuk, faller det honom icke in att hjälpa henne. Sådant är seden, och den lärres från barndomen, då den lilla späda flickan måste hjälpa sin mor att bära bördor, under det den starke pojken får gå lös och ledig. Enligt Mjöberg har mannen i Queensland oinskränkt rätt över sin hustru, som han kan efter behag utlåna, utbyta eller skilja från sig. Detta är dock icke förhållandet bland alla naturfolk. Vid inträdet i pubertetsåldern iakttagas i Queensland och i vissa trakter av Afrika en hel mängd ceremonier, som äro mycket grymma och i vissa fall omänskliga.¹ Kärlek mellan makarna är sällsynt.

På detta sätt ter sig naturfolkens liv i verkligheten. Och det torde bli svårt att kunna förena dessa verklighetsskildringar med de i början av kapitlet anförda vackra bilderna.

Det bör här stå tydligt för var och en, att dessa folk behöva höjas, att de behöva få Guds evangelium, att de behöva bliva befriade från den fruktan, som gör

¹ Eric Mjöberg: Anf. arb., sid. 531.

dem till trälar, att det icke hjälper med yttre lagar och anordningar om än så goda, utan att det måste bli omskapelse inifrån, om det skall kunna bliva någon genomgripande förändring.

III.

NATURFOLKENS RELIGION.

Grunden till de hedniska bruken är den hedniska religionen, och denna är animistisk (= andedyrkande). Denna religion är ansvarig för alla de ohyggligheter, som begåtts och begås av naturfolken. Den är fri från kärlek, humanitet, förbarmande och medlidande. Den är själviskheten satt i system. Medlidande och hänsyn betyder för animisten svaghet eller kortsynthet. Frukta är den allt annat behärskande känslan hos animisten. Han fruktar de avlidnas andar, han fruktar de levandes, han fruktar Gud. »Den animistiska hedendomen är en genom religionen sanktionerad kamp om tillvaron, en kamp mellan de levandes själar och deras ägare, en kamp mellan de levande och andarna, en kamp mellan andarna och gudomligheterna om jordinnevånarna, en av avund, hat och kärlekslöshet orsakad förvrängning av förhållandet människorna emellan och en förvrängning av deras förhållande till gudomligheterna.»¹

¹ Joh. Warneck: Anf. arb., sid. 131. För dem, som vill närmare studera den animistiska religionen, hänvisas till detta berömda arbete, utkommet på Svenska Missionsförbundets Förlag.

Animisten gör sig själv gudar. De äro av många-handa olika slag. Det är ej fetischen, träbelätet, påsen med varjehanda ting i, snäckan, stenen, trädrotten etc., som i sig själv är mäktig att hjälpa i krig, att bota sjuka och att förorsaka sjukdomar, att upptäcka tjuvar och att hjälpa tjuvar o. s. v., utan det är den ande, som tagit sin boning i guden. Och denna ande har genom avgudaprästernas åtgöranden gått in i den synliga bilden eller i föremålet. Det är sedan denna ande, som prästen vänder sig till, icke bedjande utan besvärjande. Ofta kunna dock andarna taga sin bostad i föremål utan människors åtgöranden. Med tiden bliva gudarna orkeslösa och odugliga, och då begravas de. Andarnas ingripande är orsaken till bekymmer och olyckor. Man tror på ett högsta väsen, men även detta orsakar sjukdom och död. I Kongo säges ofta, när någon dött, att »Nzambi» har ätit honom. Tom och fattig är den animistiska religionen, och därför lämnar den också människan fattig och otillfredsställd. Den är en olycka, och under trycket av den olyckan leva flera hundra miljoner människor.

Men finnes det då ingen räddning ur denna fruktansvärda olycka? Skola dessa många folk vara dömda att för alltid leva under denna fruktansvärda plåga, detta hopplösa slaveri? Härpå svara vi: det finnes räddning, det finnes hjälp. Då Arkimedes hade upfunnit hävstången, utropade han glad: »Giv mig en fast punkt och jag skall lyfta världen». Vi hava både hävstången och den fasta punkten, för att andligt kun-

na lyfta de lågt stående naturfolken, och genom missionen ha vi gått att utföra verket.

IV.

MISSIONEN BLAND NATURFOLKEN.

*Ovederhäftiga och fientliga uttalanden om missionen.
Missionsresultat.*

Allt emellanåt förekomma i tidningar och icke minst i böcker mycket ovederhäftiga och ibland rent av fientliga uttalanden om missionen och dess arbete. Dessa uttalanden utgöra icke på välvilja och kunskap grundad kritik av missionärerna och deras arbetssätt utan rikta sig mest mot själva missionen. Då dessa uttalanden komma från personer, som icke varit på något missionsfält, gälla de vanligtvis de penningssummor, som användas för missionen. Många beklaga t. ex. i vårt land, att ett par miljoner kronor årligen användas för missionen bland icke kristna folk. Dessa pengar kunde, tycker man, bättre användas till gagn inom landet. Men när man från samma håll icke hör några som helst beklaganden över att miljoner kronor (år 1918 25 miljoner) gå ur landet för betalning av en så onyttig vara som tobak, då förstår man, att det icke är av omtanke om pengarna, som man klagat, utan

att anledningen är fiendskap mot missionen eller fullständig oförståelse inför detta det mest gigantiska ideella arbete, som världen skådat.

Göres däremot utfallen mot missionen av personer, som mer eller mindre kommit i beröring med den, där den arbetar, röra de sig helt naturligt om andra ting. En del resande sammanblanda kolonisation och mission och giva den senare skulden för den förras missgrepp. »Är det ej nog talande bevis för det omöjliga att civilisera de svarta, att blott några decennier av vit civilisation ha varit nog för att helt och hållet utdöda urbefolkningen i hela den södra delen av Australien?» Dessa ord stå att läsa i ett på svenska utgivet populärvetenskapligt arbete. Och på detta uttalande bygger författaren delvis sina i samma arbete gjorda utfall mot missionen bland de svarta.

Att tusenden av samvetslösa vita, som icke fråga efter någon religion alls, »vilkas gud är buken, och vilkas ära ligger i deras skam», systematiskt utrota ett svagt naturfolk, kan icke läggas missionen till last. Förhållandet utgör heller icke något som helst bevis för det omöjliga att civilisera de svarta. Hela den moderna missionen bland naturfolken är ett stort och kraftigt bevis för att denna mission, som är predikan om en kärleksrik Gud och om en dödad och levandegjord frälsare, kan i sann mening civilisera de svarta. Den verkliga civilisationen är en frukt av evangeliiförkunnelse och icke, såsom många tro, av handel, undervisning i profana ämnen och umgänge med andra människor. Missionären reser icke ut för att civilisera

naturfolken. (Det skryta ibland rusiga handelsagenter och officerare över att de göra.) Missionären reser ut för att evangelisera, för att omskapa människan ifrån. Och i den mån detta mål vinnes, i den mån går civilisationen framåt. Men den civilisationen kan icke utdöda någon befolkning. Den tvärtom räddar befolkningen, vilket lätt förstås efter genomläsandet av föregående kapitel.

En missionär på Madagaskar försäkrar, att varhelst s. k. civilisation kommit till denna ö utan evangelium, har den åstadkommit, särskilt utmed kusten, försämring, dryckenskap och mycken slags olika skada bland folket. En del kuststammar hålla verkligen på att försvinna genom de laster, som gudlösa vita hava infört. Det förefinnes mycket stora motsatser mot detta i det inre av landet, där civilisationen gått hand i hand med kristendomen. På samma sätt kan det vittnas från andra håll.

»Under hela mitt liv som missionär under trettiofyra år», skriver missionären, doktor W. G. Lawes, »har jag levat bland s. k. barbariska folk, senast på Nya Guinea. Att kristendomen är det enda, som kan civilisera sådana folk synes mig vara lika onödigt att bevisa som att havet är salt och elden varm. Vi finna ett folk förnedrat, okunnigt och fördärvat. Kristendomen, om den är något annat än ett namn, måste förändra och omskapa detta och bliva en välsignelse för dem, som mottaga den.»

»Den animistiske hedningen önskar religiös upplysning. Det är honom fullkomligt obegripligt, huru

man kan bjuda honom bildning utan religion. Hur främmande kristendomen än är för honom, förstår han likväl, att man kan utbyta den ena religionen mot den andra, om den senare synes värdefull. Men upplysning utan religion är för en inföding orimlig.» (Warneck.)

Nu mena en del kritici, att, om man äntligen skall missionera, så skall man begränsa missionsverksamheten till att hyfsa och förbättra de svartas yttre uppträdande men lämna de i vildmarken levande i fred. Men till dylika råd kan missionens folk och missionären icke lyssna. Yttre hyfsning och ett gott uppträdande i all ära, men det är icke räddningen för världen. Den yttre hyfsning, som man väl får antaga finnes i våra dagars bolsjevikiska Ryssland, har icke kunnat hindra de brott, inför vilka den civiliserade världen ryser. Yttre hyfsning och förfining är av bra litet värde, om ingen »hyfsning» finnes i hjärtat. Det var icke den yttre förbättringen, som Kristi predikan rörde sig om. Icke heller bjöd han sina lärjungar — den tidens missionärer — att predika hyfsning och ett gott uppträdande. Nej, »ändren edert sinne» och »tron på Jesus Kristus», det var ämnet för deras predikan. Det är ock innehållet i missionärernas förkunnelse i vår tid och måste också vara det.

Men, säger man vidare, det går ej utan största fara att »mata in» vår kristna religion i de svarta. Religionen blir bara en bräcklig fernissa, som vid första tillfälle går sönder. Man säger, att det är ett brott att beröva naturfolken deras nedärvda lag och religion,

»som i många fall är överlägsen det erbjudna substitutet» (!).

Den, som talar på detta sätt, måste antingen tala mot bättre vetande, eller också har han givit sig in på ett område, som han ej förstår att bedöma. Vad är det då, som missionen vill? Det är visserligen sant, att det kan vara svårt, ja omöjligt att »mata in» i den primitive vilden en massa religionskunskap. Men detta är heller icke missionens första och största uppgift. Frågan gäller här, om missionen, såsom vi här hava definierat den, kan omskapa de svarta till nya människor genom tron på en enda Gud och på en Frälsare, som offrat sig själv för att frälsa världen. Det vore ej svårt att fylla böcker med vittnesbörd om att detta är möjligt. En tysk löjtnant säger om förhållandet i dåvarande Tyska Sydväst-Afrika: »Vad affärsmän, hantverkare och vetenskapsmän hava gjort för att öppna och civilisera detta land, är intet jämfört med de positiva resultaten av missionsarbetet.» »På alla missionsfält och icke minst bland naturfolken kan man iakttaga, att budskapets mottagliga bärare med naiv omedelbarhet tillägna sig Gud, umgås med honom såsom om det vore en självklar sak och i barnsligt umgänge med honom pröva honom, tala med honom, bedja till honom och erhålla bönhörelse. De unga hednakristnas tro äger i regel en kraft, en friskhet, som kommer oss gamla kristna att blygas. Gud har för dem blivit en levande personlighet, till vilken de kunna anförtro allt.»

»Att Jesus har kommit för att förstöra djävulens

verk, det förstår hedningen, emedan han upplevat det bättre än många kristna, för vilka djävulen betyder en orientalisk fantasiprodukt, som icke längre passar in i vårt förfinade modärna tänkande. Även bland oss, som fasthålla vid hans existens, har han blivit degraderad till förförare, men för hedningen är han en med makt utrustad *härskare*, ur vars despotism Jesus återlöst dem. Genom sina kraftverkningar bland hedningarna bevisar kristendomen, att den är frälsningens religion.»¹

Vad en del tänkande primitiva hedningar tänka om kristendomens kraft, säger oss följande yttrande av en ansedd hednisk eweneger: »Yxan är ett mycket litet verktyg, och dock sättes den mot det tjocka trädet. De kristna äro den svängda yxan; deras antal är ännu litet, men de skola dock bringa hedendomens tjocka träd på fall.»

Då guvernören i Portugisiska Ost-Afrika vid ett tillfälle behövde några bärare, begärde han att få kristna sådana, »ty», sade han, »de äro de enda, som man kan lita på». Två infödingar på ön Nias, den ene en f. d. anförare bland de s. k. huvudskallejägarna, mötte varandra, varvid den ene sade: »Se, Fadoli, du har velat bekriega min fader och mig, och i dag stå vi inför varandra såsom bröder. Vem har åstadkommit detta? Gud allena, som icke vill syndares död!»

Alla missionärer bland naturfolken hava haft otaliga tillfällen att se och konstatera, att hedningens inre låter sig »omstöpas». Det är endast denna inre för-

¹ Joh. Warneck: Anf. arb., sid. 219, 231, 251.

ändring, som kan förklara de stora yttre förändringarna. En jämförelse mellan hedniska och kristna byar visar, vilken omskapning, som evangeliets predikan förmått att åstadkomma. Evangelium har visat sig vara en Guds kraft till frälsning för var och en som tror. Hedningarna själva se också och erkänna detta. En gång kom jag under en vandring i Kongo med mina hedniska bärare till en by, tillhörande ett annat missionsområde. Både män och kvinnor i byn tävlade om att bevisa oss vänlighet. Jag påpekade detta förhållande för bärarna och sade dem, att om vi hade kommit till samma by för omkring 15—20 år sedan, skulle mottagandet blivit ett helt annat. De erkände det, och då jag frågade dem, vad de menade vara anledningen till den stora förändringen, svarade de alla med en mun: »Det kan icke vara något annat än Guds ord.»

Då Svenska Missionsförbundet firade sin kongo-missions tjugufemåriga tillvaro, yttrade vid jubileums-mötet på Kinkenge missionstation en infödd lärare, en präktig kristen, ungefär följande: »Ett bevis på den stora förändringen i vårt land är, att så många hava samlats till ett möte som detta för att tacka Gud för hans frälsning. Och med glädje se vi ibland oss kvinnor, som gått i tre dagar för att få vara med på detta möte. Då missionen började, kunde vi icke tänka oss möjligheten av något sådant. På den tiden vågade vi knappast avlägsna oss 5—6 timmar från våra byar av fruktan för att bliva tillfångatagna, dödade eller gjorda till slavar, och nu kunna vi gå dag ut och dag

in, och ingen människa gör oss något för när. Vad har åstadkommit förändringen? Är det den undervisning, som vi fått i missionens skolor? Är det statens lagar, som förbjuda de onda gärningar, som vi förr begingo? Nej icke framförallt detta. Det är Guds levande och kraftiga ord.»

De många exemplen på ståndaktighet i lidande och förföljelse utgöra också det kraftigaste bevis på att de fara vilse, som säga att den kristna religionen hos de svarta blir bara fernissa, som lätt går av. Man tänke härvidlag endast på den ståndaktighet, som de från hedendomen omvända kristna visat vid de blodiga förföljelserna i Uganda och på Madagaskar!

Naturligtvis är med allt detta icke sagt, att de omvända hedningarna äro fullkomliga, eller att de på en gång hava fullständigt brutit med allt det, som hör till det gamla livet. De äro stadda i utveckling, de behöva mycken hjälp och ledning, de äro i mångt och mycket svaga, och det går upp och ned för dem i deras kristliga liv, men när man ser viljan vara vänd till det goda, har man ju full rätt att hysa gott hopp om dem och deras utveckling i god riktning. Och har man, såsom väl kan hända mer än en gång, mött någon svag karaktär, som synes oförmögen att tillgodogöra sig den kraft, som Gud kan och vill skänka, och därför faller i synd eller lever ett slarvigt kristet liv, så bevisar detta visst icke, att de svarta icke skulle kunna höjas och frälsas.

»Det har varit min lott att under de gångna tio åren arbeta i ett helt och hållet hedniskt distrikt bland

kaffrerna», berättar en missionär, »men även denna korta period har varit tillräcklig att visa, att evangelium för med sig de mest välgörande välsignelser till alla sidor av människans liv och tillvaro. Det pånyttföder icke allenast det moraliska livet utan inverkar även på kroppens välbefinnande. För allt förefintligt ont, om än aldrig så utspritt och hemskt, är evangelium ett beprövat botemedel.»

Den kände missionären och upptäcksresanden George Grenfell i Kongo skriver i ett brev: »Varje resandes berättelse och varje missionärs rapport talar om dem (de hedniska sederna och grymheterna), tills hjärtat blir sjukt, och man misströstar nästan om möjligheten av en Ijusare framtid för ett land, där sådant ont överflödar. De, som icke hava insett kristendomens makt, äro icke sena att säga, att det icke finnes något hopp för dessa stackars folk. *Men de, som hava levat längst bland dem, och som hava arbetat mödosammast för deras höjande, de säga, att det finnes hopp.* Det enda arbete, som har någon möjlighet till framgång, då det gäller att pånyttföda ett folk så förnedrat som detta, är det, som har kristendomen till sin grund.»¹

Ehuru missionärerna äro de, som mest och bäst ha kunnat konstatera de underbara resultaten av evangelii predikan bland naturfolken, kan det ju anmärkas, att de vittna i egen sak, då de avgiva sina vittnesbörd om missionens resultat. Det finnes emellertid många andra, som sett missionen på nära håll, och

¹ George Hawker: The Life of George Grenfell, sid. 397.

som vittna om de goda resultat, den uppnått. En italiensk vetenskapsman, doktor Lamberto Loria, som tillbringat sju år på Nya Guinea, skriver i ett brev till London Missionary Society, att han reste ut med fördomar mot allt missionsarbete, men att han, efter allt vad han fick se, fullständigt ändrade mening i denna sak.¹ En tysk, som var allt annat än missionsvän, måste sedan han uttryckt sig nära nog föraktfullt om missionärerna, ändå erkänna »att de inlagt stora förtjänster om infödingarna (på Fidjiöarna). Hövdingarnas despotism och kannibalism, ömsesidig fruktan, otrygghet i fråga om liv och egendom, allas krig mot alla låg förut som en tryckande börda över befolkningen. Nu, under den kristna tiden, hava fred och ordning kommit i stället, och man kan ej förneka, att Fidjibornas kristnande medfört högst glädjande framsteg.» Ja, så måste t. o. m. missionens motståndare vittna. Den svenske kongofararen, löjtnant C. R. Håkansson, kunde redan vid missionens början i Kongo avgiva följande vittnesbörd efter ett besök vid en av de första missionsstationerna i nämnda land. »Den gamla så bullersamma byn med sitt eviga trummande, de diaboliska danserna, de hemska skränen från rusiga strupar, de ständiga giftmorden och långa gräfen, var alldeles förvandlad. En hemtrevlig tystnad rådde överallt, blott kvinnorna gnolade på de nylärda hymnerna, då och då jollrande till sina små, att en ny tid nu var kommen, och att de hade samma Gud som den vite mannen. Alla voro glada, och man var till och med

¹ James S. Dennis: Anf. arb. II, sid. 83.

utan påstötning hjälpsam och välvillig den ene mot den andre. *Det fordras, att antingen ej kunna eller ej vilja se, om man ej ser, huru ett ok blivit lyftat från detta folks nacke.»*¹

I dessa trakter kan man nu resa från by till by utan att träffa på ett spår av hedendom. Betecknande är ett svar, som jag fick i en by vid förfrågan, om de hade någon gammal intressant avgud, som de kunde sälja mig. »Mundele», svarades det mig, »det är länge sedan vi kastade bort den sista avguden i byarna här omkring.»

Herr J. F. G. Foxton, inrikessekreterare för Queensland, fick under en resa bland landets urinvånare så djupa intryck av det arbete, som missionärerna utfört för att höja de svarta och göra deras liv bättre och lyckligare, att han lovade se till, att regeringen skulle lämna missionärerna all möjlig hjälp.²

I våra skolor få lärjungarna läsa följande uttalande om missionen i Afrika: »Kristna missionsförsök ha i Afrika rönt föga framgång.» Man häpnar, då man ser en läroboksförfattare i vår tid kunna giva en så ytterst skev bild av det arbete, som åstadkommit sådana genomgripande förändringar i hela denna världsdel. Att för det första tala om kristna *missionsförsök* i Afrika, då den kristna missionen pågått där sedan år 1737! Att sedan säga, att dessa försök rönt föga framgång, då man vet, att stora områden blivit kristnade (Syd-Afrika, Uganda, delar av Väst-Afrika). Det är sorg-

¹ C. R. Håkansson: Anf. arb., sid. 54.

² James S. Dennes: Anf. arb. II, sid. 448.

ligt, att sådana mot sanningen stridande uppgifter rörande missionen skola inplantas hos det uppväxande släktet.

Till det, som redan blivit sagt om missionens härliga resultat bland naturfolken, skall ytterligare läggas några uttalanden från olika håll.

»Den dag, som i dag är, finnas i Natal och Zululandet och leva sida vid sida med varandra två tydligt åtskilda folkklasser. Å ena sidan äro de, som fortfarande hänga fast vid den gamla hedendomen, mycket konservativa i allt, som står i samband med deras ursprungliga seder och bruk. Å andra sidan finns en annan klass, som vanligen kallas amakolwa (troende, kristna), och dessa äro till antalet många tusen. De utgöra en klass, som fröjdar sig över inflytelserna från civilisation och kristendom, som de kommit i beröring med på de olika missionsstationerna, och som i olika grad så hängivit sig däråt, att de numera bi'da en helt och hållet särstående klass. Dessa äro de framåtskridande bland zulufolket. De utgöra en folkklass, som långt ifrån är, vad den borde vara, men som dock inger den sanne människovännen ett gott hopp; de inge detta hopp ej genom vad de individuellt redan äro utan genom de möjligheter, de framvisa därigenom, att de redan ses vara stadda mot allmänt framåtskridande, och det hoppet blir starkare, då vi jämföra dem med den vanlige hedningen.»¹

När den evangeliska missionen i Natal år 1911 firade sitt 75-årsjubileum, framträdde en kristen zuluman,

¹ Anton Karlgren: Anf. arb., sid. 99.

J. L. Dube, och höll ett tal, däri han tackade missionärerna för den kristna tro och kultur, som de hade givit landet. Han pekar särskilt på den kulturella betydelse, som missionsarbetet fått. »Vem var den förste, som förde hit plogen och lärde zuluer att bruka den? Det var missionärerna. Gå in i ett kristet zuluhem! Det är en enkel boning, men den har en dörr, som rör sig på sina gångjärn, och genom vilken en människa kan gå upprätt in, såsom det henne ägnar och anstår. Och där finnes ett eller två fönster, som släppa in himmelens ljus, och skilda rum för de olika könen, en bädd att vila på, ett bord och ett par stolar, böcker att läsa och sist, men ej minst: all boskap hålles utanför! Allt är mycket anspråkslöst och enkelt, men jämför det med en hednings hydda, i vilken man måste krypa in som en orm, där man måste sitta på golvet, omgiven av getter och kalvar, där det ej finnes några möbler, blott smutsiga mattor och täcken. Vem lärde dem ett renligare, behagligare liv? Vem lärde dem, att icke varje sjukdom förorsakades genom en fiendes trollkraft? Vem öppnade vetandets källa för dem och lärde dem att läsa? Vem bragte dem i beröring med världens stora andar? Näst Gud är det missionärerna, som vi stå i skuld till för all denna välsignelse. Därför tacka vi dem av hela vårt hjärta.»¹

Ett märkligt uttalande, som ställer uppgiften i den svenska skolgeografien i en rätt belysning, hava vi av den framstående kännaren av afrikanska förhållanden, engelsmannen Sir H. H. Johnston. »Ingen

¹ Lunds Missionstidning 1912.

person», säger han, »som vill göra ett sanningsenligt påstående, kan förneka det myckna goda, som missionen utfört i Central-Afrika. Varje tänkande, bildad man, han må ha vilken religion som helst, måste efter noggrann undersökning av missionens arbete skänka det sina lovord för de resultat, som hava vunnits genom detta arbete att evangelisera Central-Afrika. Vem kan med dessa fakta för ögonen säga, att missionsarbetet har varit misslyckat eller något annat än en framgång i den mörka kontinenten?»¹

Men det är icke endast i Syd- och Central-Afrika, som märkliga resultat åstadkommits genom missionen, utan även från det bloddruckna Väst-Afrika komma liknande vittnesbörd om ändrade seder och ett nytt liv. Så skriver t. ex. den kvinnliga missionären Mary Slessor redan på 1890-talet från Nigeria. »Vi hålla på med att utså ordets säd och tro, att när Guds tid kommer att församla dem i den synliga kyrkan, skall där finnas sådana, som skola vara redo att bli delaktiga i denna heder och förmån. Plundringar och slavstölder ha nästan helt och hållet upphört. Vilken främling som helst kan nu företaga en handels- eller nöjesresa genom landet; säkerheten till liv och egendom är lika stor här som i Kalabar. På ett helt år ha vi inte hört talas om några som helst våldsdåd. Det har förefallit gätligt, att hela skaror av beväpnade, druckna och lidelsefullt upprörda män kunnat visa en kvinna vördnad eller lyssna till hennes ord.»

»Ingen stam var förr så fruktad som denna på grund

¹ James S. Dennis: Anf. arb. II, sid. 91.

av sitt ytterliga förakt för människoliv, men nu går vem som helst säker här. Förr dog ingen hövding, utan att många människoliv offrades, men nu har detta bruk upphört. I avseende på tvilling- och barnamord kunna vi uttala oss hoppfullt. Det kommer utan tvivel att taga sin tid att hos folket utveckla så mycken självövertvinnelse, att de vilja vårda den späda livsgnistan endast av kärlek till Gud och mänskligheten. Hedendomens ideal äro givetvis låga. Och dock har folket börjat få ögonen öppna för att det är mödan värt att rädda ett liv, till och med med risk av sitt eget liv.»¹

Hon berättar också, att då en förmögen och inflytelserik man hade dött blev ingen dödad. Några hövdingar sade med anledning härav: »Din Gud är en allsmäktig Gud. Ingen annan makt kunde ha åstadkommit detta.» Dessa resultat voro vunna efter endast sju års arbete av en svag men i Herren stark kvinna.

Det är emellertid icke endast missionärerna, som genom sin predikan och sitt föredöme utöva ett dylikt välsignelserikt inflytande utan även de till kristen tro omvända infödingarna. Många exempel finnas på huru sådana hava avstyrt krig, plundring, människoffer och annat ont. När vid ett tillfälle den förnämste hövdingen i norra Angonilandet i Afrika valdes, reste sig en av rådgivarna för att utföra en vild krigsdans i avsikt att egga stammen att draga ut på sitt vanliga plundringståg för att fira kröningen. Men två eller

¹ W. P. Livingstone: Anf. arb., sid. 134 f.

tre inflytelserika kristna män gjorde genom sin närvaro dansen till ett dumt fiasko, och rådgivarens plan vart om intet.¹

Då missionär Calvert och hans unga hustru kommo till Fidjiöarna för att där såsom Herrens sändebud predika om honom, som dog även för de vildaste människoötare, blev en av hans första uppgifter att samla upp och begrava huvuden, händer och fötter av åttio män och kvinnor, som hade blivit offrade vid en enda fest. Det var en vanlig syn för dessa båda att se män och kvinnor bundna föras förbi deras bostad för att slaktas såsom djur. Men denne missionär fick uppleva den dagen, då det på dessa öar funnos 1,300 kyrkor, som söndag efter söndag fylldes av andäktiga åhörare. Och där förut nattens stilla tystnad avbrutits av de hemska ropen från någon dödsdömd människa, där var det vanligt att få höra rösten av fäder, mödrar och barn, som tillsammans uppstämde sina sköna aftonhymner.²

Vi hava hittills huvudsakligen pekat på de resultat, som missionen vunnit i fråga om förändringar i stort bland de naturfolk, som fått emottaga den. Och dessa resultat komma en ofrivilligt att tänka på sångarens ord: Gud, huru stor är icke din makt, huru underbara dina gärningar! Vi skola emellertid för att fullständiga bilden av missionens gärning bland naturfolken också erinra om några personliga frukter, som den burit.

¹ Donald Fraser: »Afrikas Framtid», sid. 147.

² John C. Lambert: »Missionary Heroes in Oceania», sid. 115 f.

Konung Pomare II på Tahiti är en sådan frukt. Han var en ung grym furste, son till en likaledes grym fader. Men sanningens predikan slog rot i hans hjärta och blev honom övermäktig. Han övergav sina gamla avgudar och blev en kristen. Såsom en kristen konung regerade han därefter över sitt folk, stiftade goda lagar och förbättrade på allt sätt sitt folks sociala ställning. Han byggde en kyrka, som rymde 4,000 människor, och i denna kyrka döptes han till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn.

Negerbiskopen Samuel Crowther är ett annat exempel, som visar, huru litet man känner sin sak, då man säger, att den kristna religionen hos de svarta endast blir yttre fernissa, som lätt går av. Han hade som slav sååts från den ene till den andre och skulle som slav slutligen ha hamnat i en annan världsdel, då ett engelskt krigsfartyg räddade honom och andra olyckliga medbröder. Missionen tog nu hand om den stackars gossen, som, sedan han givit prov på sann omvändelse, blev döpt år 1825 i Bathurst, Väst-Afrika. Hans historia därefter är en historia om en helhjärtad kristen, vars glädje och lust det var att arbeta för den Herre, som vunnit hans hjärta. Han blev sedermera biskop och dog som sådan år 1891.

Ett lika vackert och talande exempel på evangelii makt att omskapa en människa och bevara henne i rättfärdighet är den framstående afrikahövdingen Khama i Syd-Afrika. En tysk missionär Schulenburg fick undervisa Khama och hans broder Khamane, och de blevo båda döpta. »Undervisningen i Guds ord gick

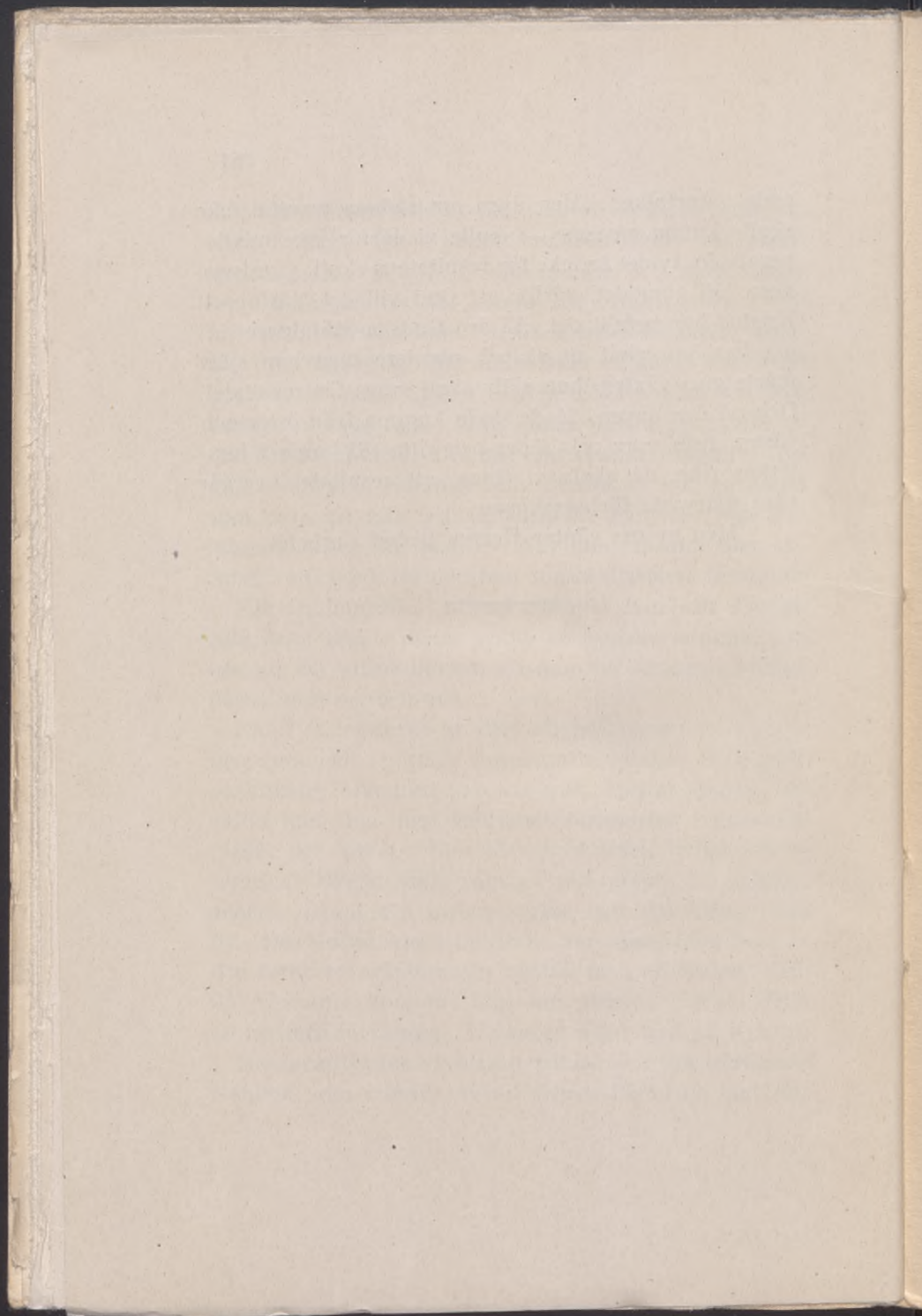
mig till hjärtat, och så blev jag en kristen» sade efteråt Khama. Hans gamle hedniske fader var emellertid ej glad åt sonens omvändelse och gjorde därför allt för att förleda honom att övergiva den kristna tron. Men alla hans försök gjordes förgäves. Khama var ståndaktig. När hans fader en gång hade köpt honom en andra hustru och befallde honom att taga henne, svarade han: »Jag nekar därtill på grund av vad Guds ord lärer. Giv mig den svåraste uppgift i fråga om att jaga elefanter eller fordra av mig en tjänst som bevis på min lydnad, men jag kan icke taga Pelutanas dotter till hustru.» När han omsider blev konung i sitt land, förbjöd han starka dryckers införande i sitt landområde. Likaså förbjöd han allt slaveri. Alla, som kände denne noble afrikanske konung, gav honom det vittnesbördet, att han var en sann kristen både i gärning och ord.

Ännu ett exempel är värt att påminna om. Det är den vilde och fruktade hottentothövdingen Afrikaner, på vilkens huvud ett pris var satt. Moffat iakttog, berättar han, den mest glädjande förändring i hans karaktär och sinne. Han blev med tiden livligt intresserad av Bibeln såväl som av alla grenar av kristligt arbete. Djupt och bittert sörjde han sitt forna vilda liv. Då Moffat vid ett tillfälle var sjuk, blev han av den forne rövardövdingen vårdad med all ömhet. Och då Afrikaner kom till Kap som kristen, väckte detta en oerhörd förvåning. Afrikaner dog i tron på Kristus.

Det är alltså icke svårt att påvisa de allra härligaste resultat, som vunnits av missionen bland de lågt stå-

ende naturfolken. Men även om sådana resultat icke skulle kunna påvisas — skulle vi därför icke missionera? Jo, ty det är icke för resultatens skull, vi missionera. Vi göra det, därför att Gud vill det, därför att Kristus har befallt det. Vi äro Guds medhjälpare. Åt oss har han givit att så och plantera men han själv måste giva växten, han själv skall svara för resultatet. Och på den dagen, då de skola komma från öster och väster, från norr och söder och sitta till bords i himlarnas rike, då skola vi finna, att resultatet övergår våra djärvaste förhoppningar.

Men av oss väntar Herren trohet i arbetet.

6000102684

Göteborgs universitetsbibliotek

Pris 75 öre.

